

HYVÄÄ VIRKAKIELTÄ

Aino Piehl, Kielitoimisto
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Viisaat menevät nyt vivuttamaan

Viime aikoina ovat sanat *vivuttaa* ja *vivutus* tulleet usein vastaan EU:n velkakriisin yhteydessä. Pääministeri kertoi ilmoituksensa eduskunnalle 8.11.2011 näin:

Eurohuippukokouksessa päätimme ERVV:n [Euroopan rahoitusvakausvälineen, vakausrahaston] kapasiteetin laajentamisesta takausvastuiden määrää kasvattamatta. ERVV:tä näin *vivuttamalla* loimme mahdollisuuden toteuttaa ns. palomuurin vaarassa olevien maiden suojaksi.

Marraskuun aikana järjestettiin eduskunnassa yleisölle luentosarja, jonka yksi otsikko kuului *Kreikka, Italia ja vivutukset – mitä uutta eurokriisistä? Vivutus* esiintyy taajaan myös tiedotusvälineissä. Sana on ilmeisesti hyvin tuttu poliitikoille, virkamiehille ja toimittajille, mutta miten paljon tietoa se antaa kansalaisille? Mistä sana tulee ja mitä se merkitsee?

Vipu ja sen voima

Sanaa *vivuttaa* ei löydy sanakirjoista. Sitä käytetään kuvallisesti merkitsemässä jonkin asian tehostamista tai vauhdittamista. Sanakirjoista löytyy sen sijaan sen kantasana *vipu*, joka konkreettisesti merkitsee tankoa, jonka avulla nostetaan tai siirretään tai joka toimii säätimen osana. Sanakirjoista löytyy myös *vipu*-sanasta johdettu verbi *vivuta*, jonka konkreettinen merkitys on nostaa tai siirtää jotain vivun avulla. *Vipua* käytetään myös kuvallisesti, ja sanasta on siihen tarkoitukseen peräti oma johdoskin: *Talouteen tarvitaan uusia vipusimia kasvun kiihdyttämiseksi*. Nyt näyttää siltä, että *vivuttaa* on syrjäyttämässä vanhemman *vipuamisen*. Uudempi sana on 2000-luvun tulokas, ja muualla kuin talousalan erikoislehdissä se on esiintynyt vasta parina viime vuonna. 1980-luvulla vielä *vivuttiin* sijoituspääomaa ottamalla velkaa. Nyt sitä *vivutetaan*.

Viime aikojen kuvallinen käyttö pohjautuu englannin sanaan *leverage*, jonka kantasana on *lever* 'vipu'. Substantiivina *leverage* tarkoittaa myös konkreettista vipuamista, mutta verbinä se on merkitykseltään kuvallinen: se tarkoittaa voittojen tavoittelemista velkarahalla, jolloin odotetaan voittojen olevan suuremmat kuin velanhoidon aiheuttamat kustannukset. Kuvallisesti puhutaan myös *velkavivusta*, ja sillä tarkoitetaan velan avulla hankittua mahdollisuutta sijoittaa suurempi summa kuin omin rahoin olisi varaa.

Tämä velkavipu on tuttu lähes jokaiselle asunnonostajalle, mutta harva ajattelee asiaa siltä kannalta, että olisi velalla nostamassa sijoituksensa tuottoa, kun tuotto prosentti lasketaan itse sijoitetusta pääomasta.

Kaikenlaista *vivutetaan*

Suosikki-ilmauksia ruvetaan usein käyttämään niin monenlaisissa yhteyksissä, että niiden merkitys alkaa hämärtyä. Ensimmäisessä esimerkissä *vivuttaa* on juuri siinä käytössä, jonka edellä esitetty *leveragen* määritelmä kuvaa:

Jos osakemarkkinat vahvistuvat, se luultavasti vahvistaa euron jenikurssia, kun sijoittajat rohkenevat taas *vivuttaa* sijoituksiaan halvalla jenilainalla.

Toisessa esimerkissä merkitys ei ole enää aivan samanlainen. Siinä on jo irrottu velkavivun ajatuksesta ja merkitys on yleisempi: vauhdittaa yrityskauppoja, rohkaista yrityskauppoihin.

Intian rupia *vivuttaa* yrityskauppoja: Rupia on vahvistunut lähes 20 prosenttia kahden vuoden aikana dollaria vastaan. Molemmat tekijät houkuttelevat intialaisia sijoittajia yrityskauppoihin eri puolilla maailmaa.

Kolmannessa esimerkissä vauhdittamisen ja tehostamisen merkitys on vielä selvempi. Vipuna eivät toimi yrityksen ottamat velat vaan siihen tehdyt pääomasijotukset.

Siemensin talousjohtajan Joe Kaeserin mukaan toteutetut kulujen leikkaukset ovat tehneet Nokia Siemens Networkista entistä houkuttelevamman pääomasijoittajille. Kaeser sanoo, että pääomasijoitus voisi *vivuttaa* NSN:n kehitystä.

EU:n *vivutus*

Mitä tarkoitti sitten pääministeri *vivutuksella*? Alun esimerkin ensimmäisessä virkkeessä on selitystä asiaan: *vivutuksella* on tarkoitus kasvattaa vakausraho ERVV:n kapasiteettia, mutta niin, ettei jäsenmaiden tarvitse maksaa rahastoon enää lisää. Tämä tehtiin esimerkiksi siten, että rahasto tarjoaisi kriisimaiden lainoille osittaisen takauksen, jolloin sijoittajien uskotaan olevan halukkaampia antamaan niille lisää lainaa. Vipuna olisi siis velan osittainen takaus, joka houkuttelisi lainaamaan kriisimaille takaussummaan nähden paljon suuremman määrän rahaa.

Kansanedustajille tämä varmaankin oli selvää pässinlihaa. Kansalaisille tiedotettaessa olisi kuitenkin syytä miettiä, voisiko *vivuttamisen* sijaan esittää konkreettisemmän selityksen, joka kertoisi, millainen *vivutus* tällä kertaa on mielessä.